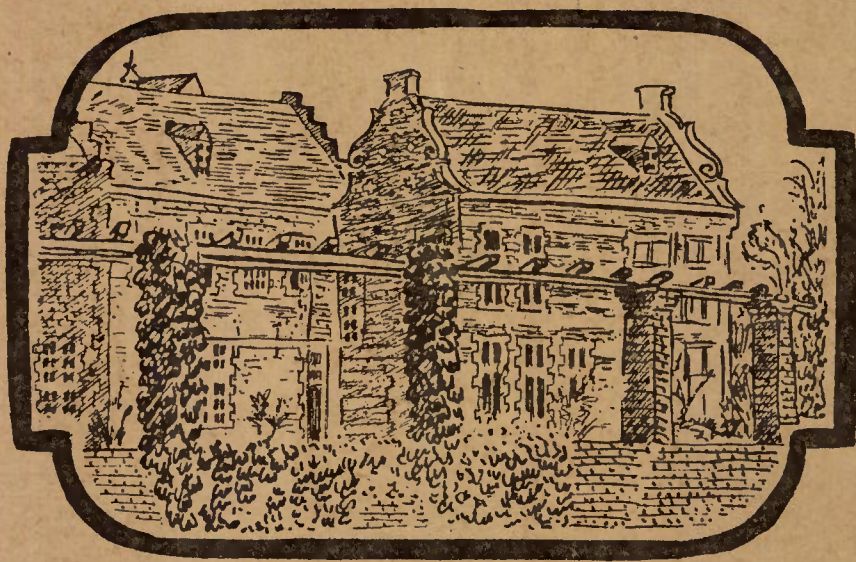


NATUUR- HISTORISCH MAANDBLAD



ORGAAN VAN HET
NATUURHISTORISCH
GENOOTSCHAP IN LIMBURG

HOTEL - RESTAURANT

BELLEVUE

VAALS

TELEF. K 4454-234

HOOGST GELEGEN HOTEL IN NEDERLAND

MODERN COMFORT

VERKOOP
VAN ALLE SOORTEN
OPGEZETTE DIEREN
VOOR SCHOLEN, MUSEA enz.

JO BOUTEN

★

NATUUR HIST. INRICHTING
GENOOYERLAAN C 307 - VELDEN

AANKONDIGING
VAN DE MAANDVERGADERINGEN.

te Maastricht, op Woensdag 3 Juni, om
19.00 uur, in het Museum.

te Heerlen op Woensdag 10 Juni, om
19.00 uur, in de R.K.H.B.S.

ATELIER VOOR HET

PREPAREREN

VAN

VOGELS EN ZOOGDIEREN

VERZAMELINGEN VOOR
SCHOOL EN HUIS

LEPIDOPTEREN
COLEOPTEREN
MINERALEN
GESTEENTEN

FOSSIELEN
MOLLUSKEN
EMBRYONEN
SPIRITUSPREPARATEN

PRÉPARATEURSGEREEDSCHAPPEN
GLASOGEN - INSECTENSPELDEN

D. J. KIENJET
HOOLSTRAAT 8 BEEK (LIMBURG)

DE NATUUR IN.

Zaterdag 13 Juni: Excursie naar Haenrade, o.l.v. de heer Bemelmans. Vertrek om 15.00 uur. Bus, richting Eyselshoven, vertrekt uit Heerlen (over spoor Willemstraat), om 14.30 uur. Trein uit Maastricht 13.45 uur.

Zondag 21 Juni: Excursie langs Albertkanaal van Vroenhoven naar Ternaaien. Vandaar terug naar Sint Pieter.

Vertrek om 15.00 uur van de grenspost Wolder. Dit is na aankomst van de gemeentebus (no 3), die om 14.40 uur van station Maastricht vertrekt in richting Wolder.

Terug met bus lijn 5, van Slavante, ± 19.00 uur.

NIEUWE LEDEN.

G. H. Erdkamp, van Alphenstraat 62, Heerlen.
W. F. Kroese, Schaesbergerweg 8, Heerlen.
H. G. A. Linckens, Kerkstraat 136a, Merkelbeek
G. J. H. Pelt, Lindenstraat 21, Vaals.

Natuurhistorisch Maandblad

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

REDACTIE: R. Geurts, Echt, Dr W. Minis-van de Geyn, Bonnefanten 5, Maastricht, C. Willemse, arts te Eygelshoven, P. J. van Nieuwenhoven, Bataviaplantsoen 7, Maastricht.

ADMINISTRATIE: Adreswijzigingen, opgave van nieuwe leden, bestellingen van Maandbladen te zenden aan het Natuurhistorisch Museum, Bosquetplein 7, Maastricht.

Alle voor de redactie bestemde stukken te zenden aan de laatst-vermelde redacteur, P. J. van Nieuwenhoven. Het Maandblad wordt aan alle leden van het Natuurhistorisch Genootschap gratis toegezonden. Prijs voor niet-leden f 7.50 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden f 0.75, voor leden f 0.50. Auteursrechten voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging van de Maandvergaderingen, p. 2 omsl. — De Natuur in, p. 2 omsl. — Nieuwe leden, p. 2 omsl. — Mededeling van het Ringstation „Maastricht en omstreken”, p. 53. — Verslagen van de Maandvergaderingen, te Maastricht, p. 53, te Heerlen, p. 54. — Verslag van de Jaarvergadering te Vaals op Zondag 17 Mei 1953, p. 55. — Walter Soika, Neustift Tirol: Die Gattung Stichotrix Förster. (Hym., Chalcid., Mymaridae), p. 57.

MEDEDELING VAN HET RINGSTATION „MAASTRICHT EN OMSTREKEN”.

In ons verslag, gepubliceerd in de vorige aflevering, zijn enkele storende fouten ontdekt. Men wordt verzocht, de volgende correcties aan te brengen:

Roodborsttapuit

- F 78072 plaats van terugmelding Amby.
datum van terugmelding 9-9-'51
- F 73124 moet zijn F 78124,
- F 78124 datum van terugmelding 10-9-'51
- F 78181 datum van terugmelding 15-9-'51
- F 90295 datum van terugmelding 22-9-'52

Keep F 30843 leeftijd juv.

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht op Woensdag 1 April 1953.

Aanwezig de dames Willemse-Widdershoven, Chambille, Schulte, de Willede, Schulte, Schulte-Maussen, van der Mijll-Dekker, Hollman, Muskens, Berendschot, Rosier en de heren Willemse, Schulte, Adams, van Sonderen, Sondijker, Mares, Wesly, Sonnevillie, Faase, Gregoire, Bingen, Franssen, Willems, Bouchoms, Gorgels, Verschuieren, Leysen, Br. Marinus, Br. Evenfridus, Stevens, Wassenberg, Koelman, Mommers, van Nieuwenhoven, Schulte, Kruytzer, Schoenmaekers, van Noorden, Br. Agatho, Maessen, Onstenk, van der Leeuw en Beaulen.

De voorzitter, dokter Willemse, opent de vergadering, en geeft direct het woord aan Dr J. E. Schulte, om zijn lezing te beginnen over

Hedendaagse Aspecten van Evolutie en Afstamming.

Samenvatting:

Het is nog niet zo lang geleden, dat velen hun oordeel omtrent evolutie en afstamming van de mens louter bepaalden naar uiterlijke vormkenmerken. Spr. licht dat toe door op het bord een aantal omtrekken te tekenen, die de *Norma lateralis* weergeven van de hedendaagse mens of *Homo sapiens*, van de mens van *Cromagnon*, de *Neandertaler*, de *Sinanthropus*, de *Pithecanthropus erectus* Eugénie Dubois en, ten slotte, van de *Chimpanzé*. Uit de naar omvang telkens afnemende schedelgedaante werd zonder meer tot afstamming besloten.

Deze gedachtengang is door de feiten geheel weerlegd.

In 1946 werden door Mademoiselle Henri Martin te Fontéchevade (Charente) zeer belangrijke schedelfragmenten aangetroffen uit een zeer oud tijdperk van de Oude Steentijd. Deze schedelfragmenten zijn later door Vallois beschreven, die ze aan spr. te Parijs demonstreerde. Zij stellen ons in staat op zeer betrouwbare wijze de schedel van Fontéchevade te reconstrueren (*Homo I* en *Homo II*). De wandbeenderen zijn sterk gewelfd, het voorhoofdsbeen is verticaal, zonder *thorus supra-orbitalis*; er is evenmin een *retro-orbitale*

insnoering. Een en ander stempelt dit mensentype tot *Homo sapiens*. Dezelfde kenmerken had men reeds eerder vastgesteld bij de schedel van Swanscombe; de hoge ouderdom daarvan is inmiddels ook door chemisch onderzoek (bepaling van het gehalte aan Fluor) bevestigd. Nog bij andere vondsten zijn Sapienskenmerken aangetroffen, n.l. bij de fossielen van Piltdown, Denise, Guinzano, alsmede bij de nog weinig bekende vondst uit de Hotu-cave in Perzië. Uit een en ander valt op te maken, dat de *Homo sapiens* veel ouder is dan men heeft aangenomen en waarop de in het begin van dit overzicht vermelde gedachtengang was gebaseerd.

Spr. geeft ten tweede een résumé van de talrijke vondsten uit Z. Afrika, waaraan vooral de namen van Dart en van Broom verbonden zijn. Deze vondsten hebben in de laatste jaren veel van zich doen spreken en hebben diverse namen gekregen, die licht tot verwarring aanleiding kunnen geven. Spr. zou er de voorkeur aan geven, al deze vondsten samen te vatten onder de noemer: *Australopithecus* en het verschil ervan aan te geven door een bijgevoegd adjectief. Spr. gaat de voornaamste ervan na en vertoont in beeld de voor korten tijd gepubliceerde reconstructie van *Australopithecus Proconsul*, die volgens Heberer zou staan vlak bij de „missing link”. Volgens spr. is het pithecoïde voorkomen van dit wezen echter kwalijk te ontkennen. Trouwens de *Australopithecus* hebben in doorsnee niet meer dan het één derde gedeelte van het hersengewicht van de *Homo Sapiens*.

Spr. komt thans tot een bespreking van het afstammingsvraagstuk.

Er zijn voor- en tegenstanders van de dierlijke afstamming van de mens.

Spr. noemt als eerste een groep van voorstanders, die hij ideologische voorstanders noemt, gelijk Mollison, Heberer, Caullery, Sergio Sergi en anderen. Spr. deelt telkens persoonlijke herinneringen aan besprekingen mede.

Een tweede groep zijn andere voorstanders, gelijk Pater Rüschkamp, welbekend in deze kring, en J. Kaelin te Fribourg (Suisse), waarover spr. eveneens persoonlijke herinneringen vermeldt. Deze namen voor de mens een eigen vorm beginsel aan en verschillen

dus aanmerkelijk van de eerstgenoemde groep. Hierbij vallen te noemen P. de Saint Senne, E. Vandebroek te Leuven en P. Raignier aldaar, in onze kring welbekend.

Een derde groep vormen de tegenstanders van afstamming, gelijk Heribert Nillson Ehle te Lund, E. Dacque te München, H. J. P. van den Broek ten onzent, J. H. v. Wieringen, eveneens een landgenoot, W. K. Gregory en anderen.

Ten slotte vermeldt spr. een groep, die er de voorkeur aan geven een kritisch-afwachtende houding aan te nemen, gelijk V. Marozzi, F. Birkner, A. Schierbeek; dat standpunt werd destijds ook door E. Wassmann ingenomen. Spr. zou zich bij die laatstbedoelde groep willen rangschikken.

Hij gaat voorts uitkomsten van niet-anthropologische aard na, met name van W. Schmidt, W. Koppers en van A. J. Nieuwenhuis te Leiden.

Mede op grond daarvan zou spr. eerder afwijzend dan instemmend ten opzichte van afstammingsgedachte willen staan.

Doch de uitkomsten van de volgende jaren op dit thans zeer actuele terrein dienen te worden afgewacht.

te Heerlen op Woensdag 15 April 1953.

Aanwezig Mej. Janssen en Deckers en de heren van Rummelen, Terhal, Dijkstra, Hein, Coonen, Br. Arnoud, van Loo, Collin, Adams, Friedericy, Sterken, van der Kruk, Willemse, Claessens en 2 personen met onleesbare handtekeningen.

Broeder Arnoud vertoont *Chrysosplenium alternifolium*, *Chara spec.* en een *Marchantia* en deelt verder nog iets mede over de larve van kokerjuffers en van de kriebelmug. De heer Collin laat enkele kalkspaatkristallen zien. De heer Sterke informeert naar de zwerfsteen van Bochholz, waarop de heer van Rummelen belooft binnenkort hierover iets te gaan vertellen. Dr Terhal laat het boek: „de Wereldzee” van Carson rondgaan en beveelt dit interessante werk warm aan. Vervolgens krijgt Dr Dijkstra het woord voor zijn aangekondigde causerie: „Koolpetrographie”. Hij vertelt iets over het ontstaan van steenkool, het inkolingsproces, de componenten van kool en over koolpetrographie en zijn praktische toepassing.

VERSLAG VAN DE JAARVERGADERING
TE VAALS OP ZONDAG 17 MEI 1953.

Aanwezig de dames: Minis-van de Geyn, Willemse-Widdershoven, van der Mijll-Dekker, Sterken, Smeets, Vijgen-Dahmen, Janssen, Toussaint en de heren: van Rummelen, Sterken, Adams, Bex, Gregoire, van Noorden, Dijkstra, Willems, van der Leeuw, Gorgels, Paulussen, Holstege, Vijgen, Kruytzer, Symons, Bingen, Lückner, Wassenberg, Mommers, van der Kruk, Coonen, van Nieuwenhoven.

Door ziekte van dokter Willemse staat de vergadering onder leiding van de heer van Rummelen. Hij geeft na de opening, die door verschillende omstandigheden een uur te laat plaats had, onmiddellijk het woord aan de secretaris voor het uitbrengen van het jaarverslag.

„De belangrijkste gebeurtenissen in het bestaan van ons Genootschap in 1952 werden reeds vermeld in het vorige jaarverslag: de begrafenis van onze hooggeachte ere-voorzitter, Rector Cremers, op 3 Januari; de plechtige bijeenkomst, gewijd aan zijn nagedachtenis, in de maandvergadering op 9 Januari te Maastricht; het vertrek van de heer en mevrouw Bels naar Canada; de verkiezing van de heren Dr A. A. Thiadens en P. J. van Nieuwenhoven als leden van het bestuur in de vacatures ontstaan resp. door de dood van Rector Cremers en het vertrek van mevrouw Dr H. C. Bels-Koning; en de aanstelling van het laatstgenoemde nieuwe bestuurslid als secretaris van het Genootschap en lid van de redactie van het Maandblad. Deze verkiezingen hadden plaats in de algemene ledenvergadering van 5 Maart te Maastricht.

Op een bestuursbijeenkomst van 2 Juli werd onze onder-voorzitter, de heer F. H. van Rummelen, benoemd tot lid van verdienste. Deze benoeming is de bekroning van een lidmaatschap van meer dan 40 jaren, waarin hij steeds klaar stond bestuur en leden met raad en daad bij te staan.

Op 25 en 26 April werden te Maastricht academiedagen georganiseerd door de Koninklijke Academie van Wetenschappen. Uit ons genootschap werden in de Commissie van Voorbereiding opgenomen Dr W. Minis-van de Geyn, Dr H. Bels-Koning en de heren Dr Kruytzer en Willemse. Dr Thiadens heeft

op deze dagen namens het Genootschap een voordracht gehouden. Bovendien heeft hij een van de excursies geleid.

Op 11, 12 en 13 October werd een nationale paddenstoelen-tentoonstelling gehouden in het Museum, georganiseerd door de Nederlandse Mycologische Vereniging en het Natuurhistorisch Museum in samenwerking met ons Genootschap. Het zijn de heer en mevrouw Bels geweest, die de grondslag voor deze tentoonstelling hebben gelegd. Van onze leden is het vooral Dr Kruytzer geweest, die op deze basis heeft voortgebouwd, bijgestaan door een werk- en een determinatiecommissie. Ook van Belgische zijde is veel belangstelling ondervonden, onder meer in de vorm van een tweetal inzendingen, resp. uit Hasselt en Luik en van een collectief bezoek van leden van Natura-Limburg uit Hasselt.

Wegens het vertrek van de heer P. J. Bels werd als lid van de internationale St. Pietersbergcommissie gekozen, dokter Willemse. De Commissie vergaderde op 22 Juli en 25 October, beide keren te Maastricht. Vooral werd op deze vergaderingen de aandacht besteed aan de bescherming van Belgische terreinen en aan de restauratie van Kasteel Caestert. Als eerste van een reeks brochures verscheen: „Historique de cette protection”, waarin men een overzicht vindt van de werkzaamheden van de commissie van 1946 tot 1952.

Ons Genootschap had de dood te betreuren van de heren van der Donk en Doets en Broeder Edgard. Vooral de heer van der Donk zullen we missen, die immers altijd klaar stond om de bezienswaardigheden van Gronsveld en omstreken aan belangstellenden te laten zien.

Het aantal leden bedraagt 587. Er valt hier een verlies te boeken van 19 leden. Mogelijk zal hier de contributieverhoging wel schuld aan zijn, waartoe in de jaarvergadering in 1952 besloten werd. Heel zeker speelt hier een rol het verdwijnen van de jeugdafdeling in Maastricht.

Het bezoek aan de maandvergaderingen was goed; zowel te Maastricht als te Heerlen is het gemiddelde aantal bezoekers gestegen met 3, resp. van 36 en 20 personen per keer. In Maastricht is deze stijging zeker te wijten aan het groot aantal bezoekers van de herdenkingsbijeenkomst van Rector Cremers. Ook had hier een gemeenschappelijke vergadering plaats van de afdelingen Maastricht en Heerlen, samen

met de Stichting „Het Limburgse Landschap”. De aanleiding tot deze samenkomst was het beëindigen van het veldwerk van de Commissie inzake wetenschappelijk onderzoek van de St. Pietersberg. De leider van de commissie, Dr L. D. Brongersma, onderdirecteur van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden, hield deze avond een causerie over zijn reis-indrukken per Catalina naar en door Nieuw Guinea. De bovenzaal van het restaurant „In de Gouwe Poort” was te klein om alle bezoekers te kunnen bevatten.

Over de organisatie van de excursies werd in de loop van het jaar een regeling getroffen, tussen de afdelingen Maastricht en Heerlen: Ieder van deze afdelingen zal in principe elke maand één excursie organiseren, zodat men in Zuid-Limburg tweemaal per maand aan een excursie zal kunnen deelnemen. De heer van der Kruk was zo vriendelijk, zich met de organisatie van deze excursies in Heerlen te willen belasten.

Tot slot moet worden vermeld, dat er twee bijeenkomsten plaats hadden van de entomologenkring, een op 21 Mei en een op 17 December, beide keren in het Museum te Maastricht”.

De heer van der Kruk vindt het vreemd, dat de jeugdgroep in Maastricht zo ineens van het toneel verdwenen is. De secretaris antwoordt, dat een jeugdgroep staat of valt met de initiatieven van enkele individuen, die leiding kunnen geven. Ontbreken deze een enkel jaar, dan wordt de continuïteit verbroken, en moet men geheel opnieuw beginnen.

Vervolgens brengt de penningmeester verslag uit. Zijn begroting vertoont een tekort van ongeveer f 3000.—, ondanks contributieverhoging, en ruime subsidies van overheidswege, en van begunstigers.

Uiteraard volgt op zijn verslag een uitgebreide discussie, die echter geen enkel nieuw gezichtspunt oplevert, na alles, wat in de laatste jaren over dit onderwerp gesproken is. De heer Bingen bepleit een persoonlijke ledenwerving, en propaganda op scholen en bij grote instellingen.

De heren Willemse en van Noorden hebben een schriftelijke verklaring gereed, dat de kas in orde bevonden was. In hun plaats worden als leden van de kascommissie over 1953 benoemd, de heren Holstege en van der Leeuw.

Nu krijgt de hoofdredactrice van het Maandblad gelegenheid, haar verslag uit te brengen.

„Het hoogtepunt van het verslagjaar 1952 is wel de uitgave van Publicatie Reeks V, bevattende een studie van de heer L. Bels over 15 jaar vleermuisonderzoek, grotendeels verricht in Limburg. Dit was ons mogelijk, dank zij de jaarlijkse subsidie van de Provincie en een royale schenking van de E.N.C.I. Het is te wensen dat het stadsbestuur van Maastricht, dat indirect het meest baat heeft bij dit ruilobject, ons voortaan ook met een royale jaarlijkse subsidie voor de Publicaties zal gedenken.

Publicatie reeks V was het eerste academisch proefschrift, dat in deze periodiek verschenen is en het is te hopen, dat door ons Genootschap ook in de toekomst aan promovendi, die een voor onze provincie belangrijk onderzoek hebben verricht, op deze wijze gastvrijheid kan worden geboden. Het verheugt mij U te kunnen mededelen, dat de eerstvolgende Publicatie in voorbereiding is, *immers onze uitgaven vormen het aanzien van het Genootschap naar buiten*. Wat de collecties betekenen voor het Museum, dat zijn de periodieken voor het Genootschap. Houdt ze daarom op peil en in ere.”

Mevrouw Minis eindigt met de opmerking, dat zij met leedwezen afscheid neemt als hoofdredactrice. Zij heeft haar werk altijd gaarne en met veel interesse gedaan.

De aftredende bestuursleden worden bij acclamatie herkozen. Punt 8 van de agenda vervalt. Door ziekte van de voorzitter heeft het bestuur geen gelegenheid gehad, een voordracht op te stellen ter voorziening in de vacature, ontstaan door het bedanken van de hoofdredactrice.

Bij de rondvraag breekt de heer van der Leeuw een lans voor een later aanvangsuur van de maandvergaderingen te Maastricht. Dit punt is ook al vele malen aan de orde geweest, zoals de heer Gregoire opmerkt. Telkens kwam 6 uur als grootste gemene deler uit de bus! Op voorstel van de heer Willems zullen, bij wijze van proef, de eerstvolgende vergaderingen om 7 uur worden begonnen.

De heer van der Leeuw is ook van mening, dat de excursies op Zaterdagmiddag te vroeg worden begonnen. De heer van der Kruk antwoordt hem, dat in de regel om 15.00 uur vertrokken wordt van het verzamelpunt. Hij raadt aan op deze excursies jeugdige personen te inviteren, met onbeperkte introductie. Vooral op scholen van V.H. en M.O. moeten kernen komen. De heer van Noorden vult hem aan, en

noemt O.V.S. en fabrieken, waar propaganda zou kunnen worden gemaakt door een lezinkje.

Om 13.30 uur sluit de voorzitter de vergadering.

's Middags werd onder de voortreffelijke leiding van de heren Pelt en Beckers uit Vaals, de excursie gehouden naar het Geuldal bij Moresnet. Fraai weer, en een prachtig landschap maakten het 70 leden tellende gezelschap al bij voorbaat enthousiast. De rijke flora, die in al te snel tempo getoond moest worden, deden de excursionsisten zeer voldaan naar huis terugkeren, ondanks het feit, dat zowel het uur van aanvang als van afscheid zeer verlaat waren.

DIE GATTUNG STICHOTHRIX Förster. (Hym., Chalcid., Mymaridae)

WALTER SOIKA, Neustift Tirol.

Diese, bisher fast unbekanntes Nymaridengattung wurde von Förster im Jahre 1856 aufgestellt (Hym. Studien II, 121) mit der Genotype *Stichothrix cardui* Förster. In der Mymaridensammlung des Wiener Naturhistorischen Museums fand sich die Type dieser Art. Sie wurde vom Verfasser umpräpariert und in Canadabalsam gelegt. Es zeigte sich, dass diese Gattung wohl unterschieden ist von der Gattung *Camptotera* Förster. Die Beschreibung, die Förster gibt, ist zwar ausserordentlich dürftig. Ausserdem ist Förster ein recht unangenehmer Irrtum unterlaufen, der diese Gattung in eine ganz falsche systematische Stellung brachte. Förster gibt nämlich an, dass bei dieser Gattung nur vier Tarsenglieder sind. Die Type zeigt aber ganz klar, dass fünf da sind. Bei früheren Bemerkungen über diese Gattungen hat der Verfasser diesen Umstand ausser acht gelassen, da es ihm zunächst darauf ankam, die Gattungsunterschiede dieser beiden Gattungen festzulegen. Doch konnte dies auch nur in einer stark verkürzten Form geschehen. Im folgenden gibt der Verfasser eine ausführliche und eingehende Gattungsbeschreibung. Oglobin macht in seiner Arbeit über die Gattung *Camptotera* darauf aufmerksam, dass die von Förster gegebene Beschreibung zu *Caraphractus* führen muss. Ich möchte hier den eingehenden Erörterungen Ogloblins voll und ganz zustimmen. Auch hoffe ich, dass durch diese Arbeit die berechtigten Fragen gelöst sind. Girault hat meiner Ansicht

nach auch die Type von *Stichothrix cardui* Förster nicht gesehen. Wenn Girault sich nur auf die Förster'sche Genusbeschreibung verlassen hat, so möchte seine Art wohl keine *Stichothrix* sein.

Gattungsbeschreibung.

Fünfgliedrige Tarsen, kurzgestielter Hinterleib, kubische Kopfform mit einer Erhöhung zwischen den Augen, auf der die Fühler stehen, Kopf unten kaum ausgehöhlt, Hinterleibsstiel ohne Lamelle, Ovipositor höchstens von ein Drittel der Gesamtabdomenslänge, erstes Fadenglied höchstens dreimal länger als breit, mit deutlich breiten furchenartigen Parapsidenfurchen, die an den Axillen ihren Ursprung nehmen.

In Gegensatz dazu hat *Camptotera* Förster eine Lamelle am Hinterleibsstiel und das erste Fadenglied ist durchwegs bei allen europäischen Arten mindestens siebenmal länger als breit. Das Abdomen ist höchstens so lang wie der Thorax, der Kopf ist unten tief ausgehöhlt, der hintere Kopfrand ist am mittleren Nebenaugen winklig gebrochen, der Winkel steht direkt auf dem Nebenaugen, Hinterkopf ganz flach und in einer scharfen Kante endigend, Kopf quer. Eine genaue Untersuchung des Mesonotums zeigt jedoch, dass auch bei der Gattung *Camptotera* von mindesten Ansätze von Parapsidenfurchen vorhanden sind. Demnach sind auch die Bemerkungen zu revidieren, die der Verfasser bei der früheren Arbeit machte (Zentralblatt f. Ent. I, 2). Der Verfasser beschränkte sich leider zu sehr auf die Reste der Försterschen Typen, die jedoch eine genaue Beschreibung nicht zuliesse. Erst eine genaue Untersuchung von frischen Stücken liess die Ansätze von Parapsidenfurchen erkennen.

Stichothrix cardui Förster.

Farbe des Körpers durchwegs braun mit helleren Stellen an Thorax, Kopf und Abdomen, Beine hellerschmutzig-gelb, Gelenke kaum aufgehellt, Augen pechschwarz, Fühler von Körperfarbe.

Kopf kubisch, so breit wie Thorax, Augen von etwa zwei Drittel der Kopflänge mit breiten wechselfarbigen Leisten am Hinterkopf und unten umrandet, oben am Hinterkopfe zieht sich der Streifen von einem Auge zum anderen, Nebenaugen in einem spitzwinkligen Dreieck stehend, Kopf oben mit einer wulstigen Erhöhung

von etwa ein Drittel Kopflänge auf deren einer Seite die Fühler stehen. Thorax breit oval. Mesonotum von ein Drittel der Thoraxlänge (5:14), Pronotum von oben kaum sichtbar, Mesonotum mit deutlichen Parapsidenfurchen, die aber mit den Seitenfurchen den gleichen Ursprung haben, Schildchen oval, solange wie Mesonotum. Durch zwei Querfurchen von den beiden Seiten ausgehend ist von Scutellum ein schmaler Streifen abgetrennt von etwa ein Viertel der Scutellumlänge, Scutellum unten doppelt gerandet, Mesonotum zum Kopfe hin gefeldert, Scutellum an den Seiten gefeldert, Metanotum kürzer als Scutellum, trapezförmig, mit zwei unregelmässigen, dünnen Falten, die von den Seiten des Scutellums ausgehen und in der Mitte zusammenstossen und ein schmales Dreieck abtrennen, Thorax etwas länger als breit (14:12), Thorax bedeutend kürzer als Abdomen (14:23) aber so breit wie dieser, Abdomen mit Petiolus doppelt so lang wie breit, Petiolus etwa ein Elftel der Hinterleibslänge (2:23), Abdomen im ersten Drittel am breitesten, Ovipositor sehr klein von ein Drittel der Abdomenlänge (8:23), letztes Tergit mit halbellipsenförmigen Einschnitten, die halbschräg stehen.

Flügel aussergewöhnlich lang und schmal, etwa zwanzig mal länger als breit (40:2), etwas kürzer als Körper (40:44), am Geäder unterer Flügelrand wulstig erweitert, Geäder von etwa ein Viertel der Flügellänge (11:40). Marginalader sehr kurz, mit einer winzigen Radialader.

Länge der Randwimper achtmal länger als grösste Flügelbreite (16:2), um den Vorderflügel ein schmaler brauner Rand, auf der Flügelfläche eine lange, unregelmässige Haarreihe von etwa der halben Flügellänge mit 24 Haaren, rund um den Flügelrand zieht sich auch noch eine Haarreihe von kurzen Haaren, die beim oberen Rand am Geäder beginnen, sehr locker stehen und sich am unteren Rande in der Nähe der Flächenhaarreihe auflöst, Vorderflügel stark geschwungen, Hinterflügel etwas kürzer als Vorderflügel (38:40), noch schmaler und mit langen Randwimpern.

Fühler etwa von Körperlänge mit sehr spärlicher Behaarung, Schaft dreimal länger als Pedicellus, 1. Fadenglied um die Hälfte kürzer als Pedicellus, 2. Fdgl. (Ringglied) von ein Sechstel der Länge des ersten, 3. Fdgl. doppelt so lang wie erstes, 4. Fdgl. so lang wie Pedicellus, 5. Fdgl. deutlich länger als 4., aber kürzer als 3., 6. Fdgl. etwas kürzer als 5., 7. Fdgl. etwas kürzer als 6., kaum länger als 4., Keule zweieinhalbmal länger als 7. Fdgl. gut fünfmal länger als breit, 1. Fdgl. dreimal länger als breit, 3. Fdgl. sechsmal länger als breit, 4. Fdgl. viereinhalbmal länger als breit, 5. Fdgl. fünfmal länger als breit, 6. und 7. Fdgl. je viermal länger als breit.

Typisches Stück: 1 ♀, in meiner Sammlung. Fundort und Zeit: Valkenburg, Holland, Juni 1932, Lg Soyka.

Urtype: 1 ♀, in Wiener Naturhistorischen Museum, ohne Zeit und Ortsangabe.

Längenmasse.

Körper :	0,61 mm	Fühler :	Länge	Breite
Thorax :	0,19 „	Schaft :	0,12 mm	0,014 mm
Abdomen :	0,32 „	Pedic. :	0,040 „	0,016 „
Petiolus :	0,027 „	1. Fdgl. :	0,028 „	0,009 „
Ovipositor :	0,11 „	2. „	0,004 „	0,007 „
V. Flügel :	0,55 „	3. „	0,059 „	0,008 „
Breite :	0,03 „	4. „	0,042 „	0,009 „
H. Flügel :	0,52 „	5. „	0,049 „	0,009 „
Randwimper :	0,22 „	6. „	0,047 „	0,012 „
		7. „	0,045 „	0,012 „
		Keule :	0,113 „	0,021 „

Stichothrix pechlaneri sp.n.

Zum Unterschied von *St. stammeri* und *cardui* schwärzlich graubraun in der Färbung, Abdomen deutlich breiter als Thorax, andere Längenerhältnisse der Fühlerglieder.

Kopf kubisch, unten an den Seiten scharf

gerandet, und etwas heruntergezogen, Nebenaugen in einem äusserst flachen Dreieck, der Biegung des Kopfrandes folgend, Kopf zwischen den Augen mit einem Vorsprung, nicht ganz auf der Höhe des Vorsprungs stehen die Fühler, Kopf unten kaum ausgehöhlt.

Thorax mit breiten, furchenartigen Parapsidenfurchen, Schildchen länger als *Mesonotum*, am oberen Teil durch zwei Querfurchen, die nicht in der Mitte zusammentreffen, geteilt. Der abgetrennte kürzere Teil hat ebenfalls wieder zwei Querfalten, die von den Seiten kommen, aber bedeutend kürzer sind und zu den anderen convergieren. Mesonotum leicht gefeldert, auf dem Scutellum an den Seiten zarte Längstleiten, eine untere Doppelrandung des Scutellum ist bei dieser Art nur schwer zu erkennen. Abdomen von oben gesehen fast dreieckig, stark zugespitzt am distalen Ende, Bohrer kaum vorstehend, 6. Tergit ebenfalls mit halbellipsenförmigen, schrägstehenden Ausschnitten, Abdomen ganz in der Nähe der Basis am breitesten, Petiolus sehr kurz ohne Schuppen. Abdomen bedeutend länger als Thorax, etwa die Hälfte, Kopf nicht ganz so breit wie Thorax, Abdomen gut um die Hälfte breiter als Thorax.

Vorderflügel gut sechzehnmal länger als breit (37 : 2,5), Breite am Geäder bei der Ausbuchtung nicht ganz so breit wie grösste Flügelbreite, Verengung hinter der Ausbuchtung nur halb so breit, längste Randwimper sechs-einhalbmal länger als grösste Flügelbreite, auf der Flügelfläche eine lange Haarreihe von etwa halber Flügellänge, von der Mitte bis zur Spitze gehend, mit 19 Haaren.

Fühler etwas kürzer als Körper, sehr spärlich behaart, Schaft nicht ganz dreimal länger als Pedicellus, dieser um die Hälfte länger als 1. Fadenglied, 2. Fadenglied (Ringglied) von einem Achtel des 1. Fdgl., 3. Fdgl. um die Hälfte länger als 1. Fdgl., 4. Fdgl. so lang wie Pedicellus, 5. Fdgl. etwas länger als 4. Fdgl., 6. und 7 Fdgl. so lang wie 4. Fdgl., Keule so lang wie Schaft.

Längenverhältnisse.

Länge des Körpers :	0,58 mm	Fühler :	Länge
Länge des Kopfes :	0,096 „	Schaft :	0,111 mm
Breite :	0,12 „	Pedic. :	0,040 „
Länge des Thorax :	0,21 „	1. Fdgl. :	0,0283 „
Breite :	0,12 „	2. „ :	0,005 „
Länge des Abdomens :	0,30 „	3. „ :	0,059 „
Breite :	0,19 „	4. „ :	0,040 „
Petiolus :	0,028 „	5. „ :	0,045 „
		6. „ :	0,042 „
		7. „ :	0,040 „
		Keule :	0,109 „

Type : 1 ♀, in meiner Sammlung.
Fundort und Zeit : Oesterreich, Tirol, Gschnitztal, Trins, Pataster, 2100 m, 16. September 1948, lg. Pechlaner.

♂

Aehnlich wie Weibchen, doch Hinterleib und Fühler anders gebildet, Thorax kürzer als Abdomen mit Petiolus, Kopf ebenfalls wie beim Weibchen, Abdomen wulstig.

Beim Fühler ist der Schaft knapp zweieinhalb mal länger als Pedicellus, dieser um die Hälfte länger als 1. Fdgl. 2. Fdgl. (1. Ringglied) von einem zwanzigstel des 3. Fdgl., 3. Fdgl. ungefähr so lang wie 5. Fdgl., 4. Fdgl. (2. Ringglied) etwas länger als 1. Ringgl., 6.—9. Fdgl. so lang wie 1. Fdgl., 10. Fdgl. zugespitzt ebenfalls so lang wie 1. Fdgl.

Längenverhältnis der Fühlerglieder.

Länge		Breite
Schaft :	0,094 mm	—
Pedicellus :	0,040 „	—
1. Fdgl. :	0,061 „	0,009 mm
2. „ :	0,004 „	„
3. „ :	0,071 „	„
4. „ :	0,005 „	„
5. „ :	0,073 „	0,012 „
6. u. 7. „ :	0,061 „	„
8. „ :	0,063 „	„
9. u. 10. „ :	0,061 „	„

Type : 1 ♂, in meiner Sammlung.
Fundort und Zeit : Innsbruck, Arzler Alm, 1200 m, September 1948, lg. Pechlaner.
Das Tier ist benannt nach Herrn Dr. Pechlaner, Innsbruck, der das Tierchen fing und es dem Verfasser zur Verfügung stellte.

Stichothrix stammeri sp.n.

Bedeutend kleiner als *cardui*, andere Fühlerverhältnisse, nur 6 Haare auf der Flügelfläche.

Farbe des Körpers durchsichtig hellgelblichbraun (in Canadabalsam), Fühler etwas heller, Beine blass schmutzig gelb, Augen purpurrot.

Kopf kubisch, ebenfalls mit Vorsprung zwischen den Augen, um die Augen herum breite wechselfarbige Leisten mit Querleiste am Hinterkopf zwischen den Augen, Kopf unten kaum ausgehöhlt, halb so lang wie Thorax (5:10).

Thorax breit oval, um die Hälfte kürzer als Abdomen (10:15) nur wenig länger als breit (10:8), Thoraxsegmente ähnlich wie bei *cardui*. Abdomen von oben gesehen am distalen Ende stark zugespitzt, breiter als Thorax, breiteste Stelle mehr zur Mitte hin, Ovipositor sehr kurz, nicht ganz von halber Abdomenlänge.

Vorderflügel neunzehnmal länger als breit (38:1), längste Randwimper sechsmal länger als grösste Flügelbreite (12:2), Flügel stark geschwungen, mit schmalen braunen Streifen um die Ränder herum, die Streifen sind am brei-

testen am distalen Ende und verschwinden zur Flügelbasis hin, auf der Fläche zur Spitze hin eine ganz kurze Haarreihe mit ca 6 Haaren. Hinterflügel etwas kürzer und kaum halb so breit wie Vorderflügel.

Fühler mit verhältnismässig breiten und kürzen Fühlergliedern, Behaarung noch spärlicher als wie bei *cardui*, Schaft doppelt so lang wie Pedicellus, 1. Fadenglied um die Hälfte kürzer als Pedicellus, 2 Fdgl. (Ringglied) von ein Viertel des 1. Fdgl., 3. Fdgl. doppelt so lang wie 1. 4. Fdgl. um die Hälfte kürzer als 3., 5. Fdgl. etwas länger als 4., 6. und 7. Fdgl. unter sich fast gleich lang, so lang wie 5., Keule nicht ganz dreimal länger als 7. Fdgl., viermal länger als breit, 1. Fdgl. doppelt so lang wie breit, 3. Fdgl. sechsmal länger als breit, 4. Fdgl. viermal länger als breit, 5. Fdgl. dreimal länger als breit, ebenso 6., 7. Fdgl. doppelt so lang wie breit.

Type: 1 ♀, in meiner Sammlung.

Fundort und Zeit: Mecklenburg, Malchin, Jettchenshof, August 1935, lg. Stammer.

Das Tier ist benannt nach H. Prof. Dr. Stammer, Universität Erlangen.

Längenverhältnisse.

Körperlänge:	0,39 mm	Fühler:	Länge:	Breite:
Länge des Kopfes:	0,07 „	Schaft:	0,068 mm	0,013 mm
Länge des Thorax:	0,14 „	Pedic.:	0,035 „	0,019 „
Breite:	0,11 „	1. Fdgl.:	0,021 „	0,009 „
Länge des Abdomens:	0,21 „	2. „	0,004 „	0,007 „
Länge des V. Flügels:	0,52 „	3. „	0,040 „	0,007 „
Breite:	0,027 „	4. „	0,026 „	0,007 „
		5. „	0,031 „	0,011 „
		6. „	0,033 „	0,010 „
		7. „	0,031 „	0,014 „
		Keule:	0,085 „	0,021 „

Bestimmungstabelle der ♀.

1. 5. Fdgl. so lang oder etwas länger als 3.
Farbe schwärzlich grau *pechlaneri* sp.n.
- 5. Fdgl. deutlich kürzer als 3. Fdgl. 2
2. 3. Fdgl. kaum länger als Pedicellus
Augen rot, kleines Tier *stammeri* sp.n.
- 3. Fdgl. um die Hälfte länger als Pedicellus
Augen pechschwarz,
grösseres Tier *cardui* Förster.

Aussereuropäische Arten der Gattung
Stichothrix Förster.

- Stichothrix bifasciatipennis* Girault (Colombia), Psyche 15.
Stichothrix platensis Bréthes (Südamerika) Ann. mus. Buenos-Airos 24.

Literatur.

- Förster: Hym. Studien II, (1856).
Girault: Psyche 15.
Bréthes: Ann. mus. Buenos-Aires 24.
Soyka: Entom. Zentralblatt I, 1946.
Ogloblin: Acta Zoologica Lilloana IV, 1947.



Stichting
HET
LIMBURGSCH
LANDSCHAP

Natuur en Landschap zijn steeds onafscheidelijk verbonden en beider belangen gaan altijd samen. Door bescherming van het landschap wordt ook de planten- en dierenwereld in bescherming genomen. Steunt daarom de Stichting „Het Limburgsche Landschap” in haar streven en geeft U op als contribuant aan het Secretariaat:

OBSERVANTENWEG 76 – TELEFOON 6121
MAASTRICHT

BRAND'S BIEREN
DE BESTE



Ministeriëel erkend
Zoölogisch
Preparateurs-bedrijf
en Vellenbereiderij

JAC. BOUTEN (v.h. Leo Bouten)
TELEF. 2303 VENLO GIRO 397465



VOOR MAASTRICHT
UW HOTEL



* BEAUMONT *

STATIONSTRAAT
TELEFOON K 4400-3385

GOFFIN-DRUK
KWALITEITS-WERK

WIJ DRUKKEN OOK DIT BLAD

C.V. DRUKKERIJ ^{VI}/_{II} CL. GOFFIN
NIEUWSTRAAT 9 - TEL. 2121 - MAASRICHT

MAASTRICHT

DE HISTORISCHE STAD, RIJK AAN
MONUMENTEN, UITGANGSPUNT VOOR
TOERISTISCHE WANDELINGEN IN
HET LIMBURGSE HEUVELLAND EN
NAAR DE BEFAAMDE GROTTEN VAN
DE ST. PIETERSBERG.

VERWACHT U!

INLICHTINGEN:

INFORMATIEBUREAU V.V.V.

MAASTRICHTSE BRUGSTRAAT 7

TELEFOON K 4400. No. 2814.

Ontspanningsoord Fort St. Pietersberg
MAASTRICHT - TELEFOON 2837

OP DE NOORDPUNT VAN DE ST. PIETERSBERG
IN DE ONMIDDELLIJKE NABIJHEID VAN
MAASTRICHT GELEGEN.

RIANTE VERGEZICHTEN OVER DE STAD,
DE MAAS EN DE JEKERVALLEI.

EXPL. F.A. RUTTEN